

СЕКЦІЯ 3. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Бредіхіна В.Л.

Національний університет

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»,

доцент кафедри екологічного права

АКТУАЛЬНІ ЗАДАЧІ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасний розвиток суспільства, розробка і реалізація в Україні всесвітньої стратегії сталого розвитку з необхідністю вимагають впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем з урахуванням екологічних та економічних інтересів людей, їх гармонізації. Це передбачає передусім дотримання екологічних вимог і пріоритетів при здійсненні будь-якої господарчої, виробничої діяльності, яка може справляти вплив на довкілля.

В цих умовах гарантування екологічно безпечного природного середовища для життя й здоров'я населення, стабілізація і поліпшення стану довкілля шляхом інтеграції екологічних вимог до соціально-економічної сфери являють собою на сьогодні мету і головний напрямок національної екологічної політики [2].

Однак поліпшення екологічної ситуації неможливе без проведення комплексної системи організаційно-економічних перетворень на різних рівнях управління природокористуванням. Їх основою є ефективна комбінація заходів адміністративно-правового впливу на забруднювачів навколишнього природного середовища та способів економічного регулювання, стимулювання раціонального природокористування та охорони довкілля.

Загально визнано, що економіко-правовий механізм природокористування та охорони навколишнього природного середовища являє собою закріплену в законодавстві систему економічних заходів та стимулів, спрямованих на організацію раціонального природокористування, забезпечення екологічної безпеки та охорони довкілля [1, с. 299]. Зазначені заходи ґрунтуються передусім на концепції платності природокористування, охоплюють систему економічних інструментів, які в кінцевому рахунку забезпечують вплив на інтереси господарюючих суб'єктів екологічних відносин з метою стимулювання реалізації ефективних природоохоронних заходів, впровадження екологічно безпечних технологій, виробництва екологічно чистої продукції.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 41) визначає основні напрями (вони ж є і відповідними задачами) економіко-правового механізму охорони довкілля. Серед них: а) встановлення взаємозв'язку усіх видів діяльності підприємств, установ, організацій з раціональним використанням природних ресурсів та ефективністю заходів щодо охорони довкілля на основі економічних важелів; б) визначення джерел фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища; в) встановлення лімітів використання природних ресурсів, викидів і скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище та на утворення і розміщення відходів; г) встановлення ставок екологічного податку; д) надання підприємствам, установам і організаціям, а також громадянам податкових, кредитних та інших пільг при впровадженні ними маловідходних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій та нетрадиційних видів енергії, здійснення інших ефективних заходів щодо охорони довкілля; е) відшкодування в установленому порядку збитків, завданих порушенням природоохоронного законодавства [3].

Водночас аналіз сучасного законодавства дозволяє дійти висновку, що коло складових

елементів економіко-правового механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища є дещо ширшим, ніж ті, що встановлені у 41 статті названого закону. Серед додаткових напрямів можна назвати також облік та економічну оцінку природних ресурсів, природних та природно-антропогенних об'єктів; економічну оцінку впливу господарської та іншої діяльності на стан довкілля; відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва; екологічне страхування та екологічний аудит тощо.

Варто зазначити, що з розвитком ринкових відносин можуть виникати і формуватися й нові економічні способи регулювання відносин з раціонального природокористування та охорони довкілля. Необхідність пошуку інноваційних підходів до управління економікою та екологією, їх взаємоузгодження викликає створення, наприклад, спеціалізованої фінансово-економічної бази (екологічних фондів різного рівня), навіть спеціалізованих галузей господарства – так званої екологічної індустрії (ринку екологічних технологій та послуг). Останнім часом на національному рівні поширюються стратегії «екологізації економіки», «екологічно-чистого виробництва», «еко-ефективності» виробництва, переходу до «зеленої економіки» тощо. Однак зазначені новації економіко-правового регулювання в цій сфері ще знаходяться на стадії свого розвитку, а тому потребують свого наукового осмислення та подальшої законодавчої підтримки.

Література:

1. Кузнецова С.В. Економіко-правовий механізм природокористування та охорони навколишнього природного середовища [С.В.Кузнецова]/ Екологічне право України. Академічний курс /Заг. ред. Ю.С.Шемшученка.[Текст] – К.: Вид-во «Юридична думка», 2005. – С. 299-333.
2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21.12. 2010 р. № 2818 [Текст]// Офіційний вісник України. – 2011. – №3. – Ст. 158.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264 [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

Бусуйок Д.В.

*старший науковий співробітник відділу
проблем аграрного, земельного та екологічного права
Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України, к.ю.н.*

ПОНЯТТЯ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА СТАНДАРТУ У ЕКОЛОГО-ПРАВОВІЙ ТА ЗЕМЕЛЬНО-ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ

Здійснювати комплексне правове регулювання стандартизації в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів не можливо без визначення поняття стандартизації та стандарту. Наведенні поняття визначались в роботах представників науки екологічного та земельного права. У зв'язку з цим постає потреба дослідити юридичну думку щодо стандартизації та стандартів в галузі охорони навколишнього середовища, а також охорони земель та відтворення родючості ґрунтів.

Шемшученко Ю.С. досліджував стандарт як норму права, а стандарти як систему правових норм. Позиція автора потребує уточнення в частині співвідношення стандарту як норми права та як нормативного акту [9,10]. Вчений під стандартами в галузі охорони навколишнього середовища розумів затвержені в установленому порядку уповноваженими на те державними органами обов'язкові до виконання показники та нормативи, розраховані на багаторазове застосування до випадків, які повторюються та направлені на забезпечення єдиних параметрів якості середовища проживання людини та вимог, які відносяться до раціонального використання природних ресурсів.